

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ ТА РЕГІОНІВ

Н.С. Різник

Луцький національний технічний університет, natalka2302@ya.ru

Важливою умовою стратегічного забезпечення безпеки держави, регіону є визначення бажаного майбутнього стану його безпеки і, виходячи з наявних потенційних резервів його розвитку, – здійснення формування та реалізації стратегії детінізації.

Стратегія детінізації економіки держави, регіону – це довгостроковий план дій, спрямований на створення відповідних резервів запобігання, уникнення та ліквідації (нейтралізації, локалізації) можливих ризиків, загроз та небезпек тінізації економіки з розподілом відповідних функцій, методів, засобів та прийомів менеджменту детінізації економіки [1, с. 330].

Опишемо процес формування стратегії детінізації економіки держави, регіону, який складатиметься із восьми послідовних етапів:

Етап 1. Формування концептуальних засад забезпечення стратегії детінізації економіки країни, регіону. На етапі формування концептуальних засад стратегії забезпечення детінізації економіки країни, регіону визначаються напрями політики розвитку, процедури та правила формування стратегій як альтернативних способів досягнення цілей, а також підходи до організації, планування, мотивації, контролю та інших функцій менеджменту детінізації економіки.

Етап 2. Формування цільових орієнтирів забезпечення стратегії детінізації економіки. Формулювання місії та цілей забезпечення детінізації економіки країни, регіону сприяє розумінню основної мети – зміцненню економічної безпеки. Місія полягає у забезпеченні високого рівня національної безпеки. Згідно з визначеною місією розробляються цілі забезпечення детінізації економіки, які є вихідним моментом процесу формування стратегії забезпечення детінізації економіки країни, регіону.

Етап 3. Оцінка рівня тіньової економіки в країні, регіоні. Оцінку необхідно здійснювати відповідно до підходів менеджменту детінізації економіки: ситуаційного, процесного та системного з використанням відповідних методів, прийомів та моделей. Однією із основних умов формування стратегії детінізації економіки країни, регіону є оцінка стану економічної активності як легальної економіки, так і тіньової. Для формування стратегії детінізації економіки країни, регіону необхідно звести отримані значення інтегрального індексу тіньової економіки регіону та інвестиційного акселератора, що дозволить визначити як може збільшуватись сума офіційного ВВП, ВРП зі збільшенням схильності до споживання суб'єктів господарювання, або ж, як зростання обсягу іноземних інвестицій свідчить про напрями легального вкладення інвестицій для додаткового збільшення ВВП, ВРП, з метою подальшого виведення прибутку від ухилення від оподаткування. Чим більша частка ВВП, ВРП, який утворився у результаті легальних автономних інвестицій, буде споживатися, тим більший імпульс до росту отримають сполучені галузі національної економіки і тим більший обсяг інвестицій слід залучати в її розвиток.

Етап 4. Оцінка стратегічної альтернативи реалізації стратегії детінізації економіки країни, регіону. Відповідно до виявленого в країні, регіоні рівня тіньової економіки та типу атрактора (так званої множини точок зростання держави, регіону, до яких збігаються фазові траєкторії дисипативної системи національної економіки), необхідно здійснювати формування набору стратегій шляхом генерування аналізу стратегічних альтернатив, які створюватимуть можливості для досягнення бажаних цілей щодо детінізації економіки. Метод побудови і вивчення діаграм, що відображають всі існуючі протягом певного проміжку часу альтернативні шляхи розвитку економіки країни, регіону – як легальної, так і тіньової в певних фазових площинах, які характеризуються певним набором показників – фазових змінних. Даний метод доцільно використовувати для визначення того, чи перебуває економіка країни, регіону на стійкому аттракторі розвитку – ідеальній траєкторії економічної безпеки, в процесі фазового переходу до такого стану або в стані хаотичної неупорядкованості економічних процесів, що супроводжуються відхиленнями від основних показників економічної безпеки – перехід до стану загрози чи небезпеки – блукаючий аттрактор I та II типу відповідно [1, с. 42–43].

Набір стратегій – це система стратегій різного типу, що їх розроблять на певний відрізок часу, яка відбиває специфіку функціонування та розвитку економіки регіону, а також рівень його претендування на місце й роль у зовнішньому середовищі з метою досягнення економічної безпеки. Для використання переваг від наявності «набору стратегій», який має гнучко змінюватися у відповідних своїх складових при зміні умов функціонування економіки країни, регіону та стратегічно-орієнтованих напрямів досягнення цілей детінізації економіки. Основна (базова) стратегія детінізації економіки формується на тривалу перспективу і є загальним планом управління, спрямованим на зменшення впливу дестабілізуючих факторів на стан безпеки, трансформації тіньової економіки шляхом формування економічних переваг у легальній економіці країни, регіону. Загальна стратегія задає параметри для побудови набору стратегій детінізації економіки країни, регіону.

Залежно від виявлених аттракторів на перетині фаз циклу розвитку легальної, паралегальної та нелегальної економіки, які утворились за результатами розрахунку інтегрального індексу тіньової економіки країни, регіону та інвестиційного акселератора, слід формувати типи стратегії детінізації економіки, які включатимуть базові: реактивна; адаптивна; експансивна (що визначають алгоритм дій) та забезпечуючі (що визначають стратегічну орієнтацію підсистем управління економікою) стратегії. Реалізацію базових та забезпечуючих стратегій детінізації економіки повинні здійснювати державні та територіальні органи виконавчої влади, правоохоронних структур, судових органів, інших уповноважених організацій.

При формуванні заходів, спрямованих на ефективне управління процесами детінізації національної економіки та інвестуванням оновлення основного капіталу, необхідно враховувати, що показники, що характеризують відтворювальну структуру тіньової економіки, впливають на інвестиційний процес в різній мірі і різноспрямовано, неоднаково піддаються впливу з боку суб'єкта управління.

Етап 5. Вибір стратегічної альтернативи розвитку економіки країни, регіону. Для посилення реалізації стратегії детінізації економіки залежно від виявленого рівня легальної, паралегальної чи нелегальної економіки в регіоні розробимо набір забезпечуючих стратегій, які містять альтернативні інструменти: перебудови організаційної структури системи менеджменту детінізації економіки; організації конкурентної боротьби суб'єкта управління за залучення інвестиційних ресурсів; формування портфеля інвестицій суб'єктом управління; забезпечення мотивації інвесторів до отримання переваг від діяльності залежно від рекомендованих термінів вкладання інвестицій суб'єктами господарювання та націленості на перспективний сегмент за КВЕД; управління ризиком інвестування; формування маркетингових стратегій економічного зростання економіки країни, регіону. Вибір кожної із забезпечуючих стратегій дозволить якнайповніше виявити потенційні резерви реалізації заходів передбачення дії позитивних та локалізації негативних факторів впливу на забезпечення стійкого зростання легальної економіки країни, регіону, своєчасно адаптувати організаційну структуру системи менеджменту детінізації економіки до стратегічних змін.

Запропоновані стратегії мають теоретико–методологічне значення для розвитку наукового пізнання і можуть бути використані для подальших розробок концептуальних положень, методологічних і методичних основ менеджменту детінізації економіки.

Етап 6. Організаційне забезпечення реалізації стратегії детінізації економіки країни, регіону. Реалізації стратегії відіграє важливу роль у процесі здійснення стратегічного управління національної економіки. Важливою особливістю стадії виконання стратегії є те, що вона потребує висококваліфікованого менеджменту. Задовільне виконання стратегії має здатність компенсувати негативні наслідки, що можуть виникати на цьому етапі через наявність у ній недоліків або ж у силу появи в середовищі непередбачених змін.

Виконання стратегії спрямоване на вирішення наступних трьох завдань [1, с. 357]: встановлення пріоритету серед адміністративних завдань, щоб їх відносна значущість відповідала тій стратегії детінізації економіки країни, регіону, яку буде реалізовувати уповноважений суб'єкт управління. Це стосується, в першу чергу, таких завдань, як розподіл ресурсів, встановлення організаційних відносин створення допоміжних систем, управління змінами; встановлення відповідності між обраною стратегією та процесами детінізації економіки для того, щоб зорієнтувати діяльність суб'єкта та об'єкта управління на здійснення обраної стратегії. Відповідність повинна бути досягнута між організаційною структурою системи менеджменту детінізації економіки, системою мотивування та стимулювання, обов'язками, нормами, правилами поведінки, професійно–кваліфікаційним рівнем та компетенцією тощо; вибір та узгодження із здійснюваною стратегією стилю лідерства та підходів до управління.

Відповідність реалізації стратегії детінізації економіки для суб'єктів господарювання різних рівнів управління (особа, підприємства, види економічної діяльності, село, селище міського типу, райони, міста, регіони, держава) визначає ефективність досягнення поставленої мети. На кожному ступені відбувається конкретизація параметрів інвестування оновлення основного капіталу, тому полегшується розробка коригувальних заходів. Узгодженість цих заходів на різних рівнях забезпечує швидке отримання результату реалізації стратегії детінізації національної економіки.

Етап 7. Управління змінами реалізації стратегії детінізації економіки країни, регіону передбачає структурований підхід до управління ризиками, пов'язаними з людським фактором при впровадженні стратегічних змін.

Етап 8. Оцінка та контроль за реалізацією стратегії детінізації економіки регіону. Контроль за прийнятими управлінськими рішеннями як найважливіший фактор їх реалізації – дозволяє уникнути необоротних наслідків за рахунок безперервного відстеження параметрів тіньової економіки регіону та інвестування оновлення основного капіталу, зіставлення їх із запланованими значеннями і своєчасного виправлення невідповідностей.

Система контролю реалізації стратегії детінізації економіки країни, регіону повинна базуватись на принципі запобігання небезпекам функціонування системи, а не ліквідації наслідків. Формування системи контролю передбачає:

- визначення напрямів, за якими буде контролюватися діяльність;
- формування критеріїв оцінки функціонування системи менеджменту детінізації економіки з метою запобігання негативним факторам впливу в разі відхилення показників економічної безпеки країни, регіону відповідно до обраних функціональних критеріїв;
- вдосконалення (формування) структури інститутів, які будуть здійснювати процес контролю суб'єкта та об'єкта управління;
- формування механізму несення відповідальності за невідповідність господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Отже, наведений механізм формування та реалізації стратегії детінізації економіки країни, регіону охоплює всі сфери та рівні системи управління, які пов'язані з упровадженням розроблених стратегій, наглядом за здійсненням та досягненням визначених результатів.

Список використаних джерел:

1. Різник, Н. С. Регіональний менеджмент детінізації економіки: теорія, методологія, практика: [Монографія] / Н. С. Різник. – Луцьк: СПД Галяк Ж.В., 2011. – 550 с.